

J. J. VAN BIERVLIET (1859-1945)

1890

Van Biervliet, Jules, Marie, Louis Jean, werd geboren te Brugge op 2 december 1859 en overleed te Gent op 27 juni 1945.

Hij was de achterkleinzoon van de knappe medicus J. Kesteloot, een der eerste rectoren van de Gentse Universiteit (Rector 1825-26). Zijn grootvader was Ludovicus Antoine Van Biervliet (° Isegem 1802 — † Leuven 1868), die aan de Universiteit te Gent zijn medische vorming genoot, zich later ontpopte tot

de bekende Leuvense hoogleraar in de fysiologie (vanaf 1835) en in 1862 ineens erelid werd van de Académie Royale de Médecine de Belgique. Zijn jong gestorven vader, Auguste L. Van Biervliet, medicus te Brugge (chirurg en oogarts), werd in 1863 benoemd tot corresponderend lid van de Académie Royale de Médecine de Belgique en overleed in 1869 op 39-jarige leeftijd. Zijn oom Joseph van Biervliet was een vooraanstaand hoogleraar in de rechten te Leuven, terwijl zijn reeds in 1891 overleden jongere broeder Albert Van Biervliet fysica doceerde te Leuven.

J. J. Van Biervliet volbracht zijn middelbare studiën aan het Sint-Lodewijkscollege te Brugge, zijn hogere studiën aan de Universiteit te Leuven. In 1882 behaalde hij het

diploma van doctor in de wijsbegeerte en letteren; in 1886 werd hij kandidaat in de geneeskunde en in 1887 doctor in de natuurwetenschappen. Nog in hetzelfde jaar werd hij leraar aan het Koninklijk Atheneum te Tongeren.

Bij K. B. van 17 april 1890 werd hij benoemd tot buitengewoon hoogleraar aan de faculteit van wijsbegeerte en letteren van de Rijksuniversiteit te Gent en aldaar belast met :

cursus 1 : „La métaphysique générale et spéciale” (doctoraat wijsbegeerte en letteren, 2e jaar) (1), die hij overnam uit de opvolging van O. Merten, overgegaan naar de Universiteit te Luik.

(1) Ingevolge de nieuwe wet van 10.4.1890 op het Hoger Onderwijs was ondertussen de titel van deze cursus met ingang van 1 oktober 1890 gewijzigd in: „Métaphysique” zonder meer. Daar men nu in de faculteit van wijsbegeerte en letteren ook verschillende secties ging onderscheiden, werd de cursus „Métaphysique” meteen beperkt tot de sectie Wijsbegeerte.

De leeropdracht van J. J. Van Biervliet werd verder aangevuld, ingevolge de nieuwe wet op het Hoger Onderwijs dd. 10.4.1890, waarbij nieuwe cursussen opgericht of uit bestaande, meer omvattende cursussen losgemaakt werden. Bij K. B. van 16 oktober 1890 werden hem inderdaad volgende opdrachten toevertrouwd:

A. Faculteit van Wijsbegeerte en Letteren:

cursus 2: „La psychologie, y compris les notions élémentaires d'anatomie et de physiologie humaines que cette étude comporte” (1e kandidatuur van wijsbegeerte en letteren, alle secties, kandidatuur voorbereidend tot de rechten inbegrepen). Ingevolge de wet op het H. O. van 1890 was deze cursus definitief losgemaakt van de logica en de moraal-filosofie. Daarenboven was de omschrijving „y compris les notions...” er aan toegevoegd, ten einde — de moderne tendensen getrouw — nadruk te leggen op de experimentele en biologische inslag van dit tot dan toe zuiver wijsgerig vak (2).

- (2) Toen F. Huet in 1850 ontslagen werd, luidde de titel van de overeenkomstige cursus nog „La logique, l'anthropologie et la philosophie morale”. Deze leergang kwam toen onder de bevoegdheid van L. Wocquier; het partim „philosophie morale” echter, werd gedurende een paar jaar toevertrouwd aan A. Wagener, die evenals zijn voorganger Huet aan aanvallen bloot stond zolang hij het hier beschouwde partim doceerde. Ingevolge de nieuwe wet op het Hoger Onderwijs, dd. 1 mei 1857, werd niet alleen de benaming „anthropologie” vervangen door „psychologie” doch bovendien werd dit vak als afzonderlijke cursus losgemaakt van „La logique et la philosophie morale”. In het programmaboekje van de universiteit te Gent bleven deze cursussen echter verder als één geheel vermeld. Ook de wet op het H. O. van 20.5.1876 behandelde trouwens opnieuw deze onderscheiden disciplines onder één titel. Intussen zag men zich in 1858, ingevolge de steeds duidelijker noden van dit onderwijs, verplicht het geheel van de beschouwde cursussen over te plaatsen in de handen van G. Carlier, de vooraanstaande leerling van F. Huet, wiens invloed men aanvankelijk met alle mogelijke middelen beperkt had. Evenals Huet en Wagener werd ook Carlier heftig aangevallen, toen hij zich niet beperkte tot de traditioneel gangbare inzichten.

Na de vroegtijdige dood van G. Carlier in 1863 kwam deze leeropdracht onder de bevoegdheid van J. R. L. Delbœuf en in 1866 van O. Merten, die in 1889, evenals zijn voorganger overging naar de universiteit te Luik. Tijdens de ambtsperiode van O. Merten werd in 1882 de „Philosophie morale” uit zijn leeropdracht losgemaakt en aan P. Hoffmann toevertrouwd. O. Merten behield de cursus „Psychologie et logique”. Wanneer O. Merten in 1889 overging naar de Universiteit te Luik, kwam de „Psychologie et logique” onder de bevoegdheid van G. Hulin.

Nadat de nieuwe wet op het Hoger Onderwijs van 10.4.1890 de cursus psychologie opnieuw zelfstandig maakte, werd deze uit de leeropdracht van Hulin losgemaakt en aan Van Biervliet toevertrouwd. De cursussen in „Philosophie morale” en deze in „Logique”, bleven respectievelijk onder de bevoegdheid van P. Hoffmann en G. Hulin. In principe waren deze laatste twee partims van eenzelfde cursus in de wet voorzien. De in de Faculteit der Wijsbegeerte en Letteren vanaf dat ogenblik definitief zelfstandige cursus in „Psychologie”, werd meteen naar de eerste kandidatuur overgebracht, terwijl de moraalfilosofie en de logica in de tweede kandidatuur onderwezen bleven.

- cursus 3*: „Exercices sur des questions de philosophie”, partim (3); (nieuwe cursus, ingesteld door de wet van 1890 in de kandidatuur wijsbegeerte en letteren, voorbereidend tot de sectie wijsbegeerte);
- cursus 4*: „Etude approfondie de questions de psychologie, de logique ou de philosophie morale”, partim psychologie (3); (nieuwe cursus, ingesteld door de wet van 1890 in het doctoraat wijsbegeerte en letteren, sectie wijsbegeerte);
- cursus 5*: „Analyse critique d'un traité de philosophie”, partim (3); nieuwe cursus, ingesteld door de wet van 1890, doctoraat wijsbegeerte en letteren, sectie wijsbegeerte).

B. Faculteit der Geneeskunde :

- cursus 6*: „Psychologie” (nieuwe cursus, ingesteld door de wet van 1890, tweede kandidatuur), (4) (5).

In de kandidatuur wijsbegeerte en letteren, voorbereidend tot de Germaanse filologie bleven de drie geciteerde disciplines (logique, psychologie y compris..., philosophie morale) door de wet van 1890 onder één titel vermeld. Tot het M. B. van 12.2.1892 werden zij dan ook alle drie in de tweede kandidatuur onderwezen. Hierbij verzorgde Van Biervliet het partim „psychologie, y compris...”. Praktisch bestond dus onder dit oogpunt ook tussen 1890 en 1892 geen verschil tussen de kandidatuur voorbereidend tot de Germaanse filologie en de overige kandidaturen van de faculteit van wijsbegeerte en letteren. Het M. B. van 12.2.1892 bracht ook voor de germanisten het partim „psychologie, y compris...” over naar de eerste kandidatuur. De wet op het H. O. van 21 mei 1929, tenslotte, schakelde de kandidatuur voorbereidend tot de Germaanse filologie in binnen het gemeenschappelijk grondschema voor alle secties van de kandidatuur wijsbegeerte en letteren, zodat vanaf dat ogenblik ook voor toekomstige germanisten de psychologie wettelijk een volslagen zelfstandige cursus werd.

- (3) De andere partims werden toevertrouwd aan G. Hulin en P. Hoffmann, respectievelijk titularissen van de logica en van de moraalfilosofie.
- (4) In de faculteit der geneeskunde bestond bovendien een cursus „La pathologie médicale et la thérapeutique spéciale des maladies internes, y compris les maladies mentales”. (De vermelding „y compris les maladies mentales” werd toegevoegd door de wet van 1876). Na het overlijden van E. Ph. Poirier ging deze cursus in 1889 over naar E. Eeman, die in 1904 opgevolgd werd door H. De Stella. Bij K. B. van 18 oktober 1921 werd De Stella ontlast van het partim „les maladies mentales”. Bij K. B. van 20 april 1922 werd J. Vernieuwe belast met de cursus „Pathologie médicale et thérapeutique spéciale des maladies internes, y compris les maladies mentales”, waarvan H. De Stella nu in zijn geheel ontlast werd. Ten voorlopigen titel werd Vernieuwe dus ook belast met het partim „les maladies mentales”, dat weldra bij K. B. van 2 september overging naar de neuroloog J. De Crocq. Later werd dit vak onder stilaan gewijzigde benamingen en uitgebreid over verschillende cursussen, achtereenvolgens toevertrouwd aan M. Hamelinck, R. Nijssen en J. De Busscher.
- (5) In de faculteit der wetenschappen bleef de cursus „La logique, la psychologie y compris les notions d'anatomie et de physiologie humaines que cette étude comporte, la philosophie morale” tot 1911 ongesplitst in handen van G. Hulin, sinds 1889 opvolger van O. Merten. De Wet van 1890 beperkte er zich toe bij „psychologie” de omschrijving „y compris ...” te voegen, ten einde aldus ook hier nadruk te leggen op de noodzakelijke contactpunten

In 1890-91 stichtte J. J. Van Biervliet aan de Gentse Rijksuniversiteit het laboratorium voor experimentele psychologie, het eerste in België en een der eerste in Europa.

Wanneer bij K. B. van 2.10.1893 de kandidatuur in de staatswetenschappen opgericht werd, vertrouwde men ook daar de psychologie toe aan Van Biervliet. Bij K. B. van 30 juni 1894 werd J. J. Van Biervliet tot ordinarius bevorderd.

cursus 7: Bij K. B. van 28 februari 1911 werd hem in de faculteit der wetenschappen het partim „La psychologie, y compris...” toegekend van de cursus „La logique, la psychologie y compris les notions d'anatomie et de physiologie humaines que cette étude comporte et la philosophie morale”, waarvan de overige partims onder de bevoegdheid van G. Hulin bleven (6).

Bij K. B. van 11 maart 1922 werd hij op zijn verzoek ontlast van *cursus 1*: „Métaphysique générale et spéciale” (doctoraat wijsbegeerte en letteren, sectie wijsbegeerte), die in partim aan H.-E. Pirenne en G. Colle opgedragen werd (7). Bij K. B. van 10 maart 1923 werd J. J. Van Biervliet bij de faculteit der geneeskunde belast met:

cursus 8: „Proefondervindelijke zielkunde, toegepast op de gezondheidsleer” (deel van de cursus in kinder- en schoolhygiëne, bestemd voor de geneesheer-hygiënist). Hij werd echter met deze cursus alleen in de Franse taal belast. Het vervlaamsingsproces was intussen ingezet en de overeenkomstige cursus in het Nederlands werd, na een ondui-

tussen de traditioneel wijsgerige psychologie enerzijds en de biologie anderzijds. Wat de bij K. B. van 20.2.1900 gestichte wetenschappelijke graden in de geografie betreft, werd J. Halleux bij K. B. van 20.9.1900 belast met de cursus „Eléments de la logique, de la psychologie y compris les notions d'anatomie et de physiologie humaines que cette étude comporte, de la philosophie morale”. J. Halleux behield deze cursus volledig tot hij vervlaamst werd. Het partim „psychologie, met inbegrip van ...” werd dan bij K. B. van 30.7.1926 toevertrouwd aan J. F. Fransen, die hem praktisch reeds een paar jaar doceerde, samen met de cursus voor de overige afdelingen van de Faculteit der Wetenschappen. Voor de overige partims (logica en moraalfilosofie) werd Halleux opgevolgd door G. Colle, die aanvaard had ook in het Nederlands te doceren.

De wet op het Hoger Onderwijs van 21.3.1929 verhief de titels in aardrijkskunde tot wettelijke graden en bracht meteen zoveel mogelijk overeenstemming tussen de onderscheiden secties van de faculteit der wetenschappen. De leeropdracht van J. F. Fransen werd bij K. B. van 8.9.1930 dienovereenkomstig aangepast. Zijn leeropdracht in gans de faculteit der wetenschappen luidde vanaf dat ogenblik: „Overzicht der wijsbegeerte, partim zielkunde”.

- (6) Het geciteerd K. B. van 28.2.1911 vermeldde enkel de kandidatuur in natuurwetenschappen (sciences naturelles). Praktisch doceerde Van Biervliet echter van dan af het partim psychologie even goed in de kandidatuur wis- en natuurkunde en in de kandidatuur lichamelijke opvoeding als in de kandidatuur natuurwetenschappen; daarentegen niet in de kandidatuur aardrijkskunde (wetenschappelijke graad) die, zoals hoger aangestipt, tot aan de vervlaamsing onder de bevoegdheid van Halleux bleef.
- (7) Zoals we reeds opmerkten, diende deze cursus sinds de wet op het H. O. d.d. 10.4.1890 officieel „Méthaphysique” zonder meer te heten.

delijke periode, bij K. B. van 17 maart 1927 toevertrouwd aan M. Hamelinck, terwijl vanaf het academisch jaar 1926-27 de door Van Biervliet gedoceerde franstalige cursus uit het programma verdween. Vanaf de jaren 1922-1923 was trouwens voor J. J. Van Biervliet, na een reeds meer dan dertig jaar lange academische loopbaan, de periode aangebroken van de geleidelijke ontheffing van zijn functies, die voortvloeyde uit de voortschrijdende vervlaamsing van de Rijksuniversiteit te Gent. Vanaf 1923 werd hij meer en meer vervangen of gedoubleerd, naargelang zijn cursussen vielen in het derde deel der vakken die vanaf dat ogenblik enkel in het Nederlands gedoceerd werden of in het derde deel der vakken die vanaf dat ogenblik te Gent in beide landstalen gedoceerd werden (8). Met de Nederlandstalige cursussen gelastte men meestal J. F. Fransen, die tenslotte, naast het reeds geciteerde partim psychologie uit de leeropdracht van Halleux, gans de vroegere leeropdracht van J. J. Van Biervliet in zijn hand verenigde, uitgenomen de reeds behandelde cursus in de metafysica, waarvan Van Biervliet reeds in 1922 afstand deed, en de eveneens reeds besproken cursus in „Proefondervindelijke zielkunde, toegepast op de gezondheidsleer”, die in handen bleef van Hamelinck en sedertdien tot de opdracht van de hoogleraar in de psychiatrie bleef behoren. Bij K. B. van 20 oktober 1923 (in uitvoering van de wet van 31 juli 1923 en het K. B. van 12 oktober 1923 op het gebruik van de talen aan de Rijksuniversiteit te Gent) werd J. J. Van Biervliet inderdaad ontlast van:

cursus 2: „Zielkunde, met inbegrip van de aanvankelijke beginselen der mense-lijke ontleedkunde en fysiologie, welke nodig zijn voor die studie” (faculteit Wijsbegeerte en Letteren, kandidatuur; faculteit der Rechten, kandidatuur in de Staatswetenschappen).

cursus 3: „Oefeningen in de zielkunde” (partim van: „Oefeningen in de wijsbegeerte”, faculteit Wijsbegeerte en Letteren, kandidatuur voorbereidend tot het doctoraat, sectie wijsbegeerte);

Bij K. B. van dezelfde datum werd J. F. Fransen belast met deze cursussen in het Nederlands. Meteen werden hem de Nederlandstalige cursussen in de psychologie 6 en 7 toevertrouwd in de kandidatuur in de wis- en natuurkunde, kandidatuur in de natuurwetenschappen, kandidatuur in de genees-, heel- en verloskunde, kandidatuur in de lichamelijke opvoeding. Bij K. B. van 15 september 1924 werd Van Biervliet dan ook ontlast van de overeenkomstige franstalige cursus 7 in de kandidatuur wis- en natuurkundige wetenschappen en in de kandidatuur in de natuurwetenschappen. Zijn opdracht in de kandidatuur

(8) Het K. B. van 12.10.1923 ter uitvoering van de wet van 31.7.1923 op het gebruik der talen aan de Rijksuniversiteit te Gent verdeelde voorlopig de cursussen in drie groepen:
— een derde deel dat enkel in het Nederlands gedoceerd werd;
— een derde deel dat enkel in het Frans gedoceerd werd;
— een derde deel, waarbij de studenten de keuze hadden tussen Nederlands of Frans als voertaal.

lichamelijke opvoeding liep meteen ten einde. Ook in de geneeskunde maakte Van Biervliet geleidelijk plaats voor Fransen (cursus 6).

Bij K. B. van 7 oktober 1925 werd — steeds ingevolge het vervlaamsingsproces — ook:

cursus 5: „Critische ontleding van een wijsgerige verhandeling”, partim zielkunde (faculteit wijsbegeerte en letteren, doctoraat, sectie wijsbegeerte) van de bevoegdheid van Van Biervliet overgebracht naar die van J. F. Fransen.

Wanneer J. J. Van Biervliet bij K. B. van 20 november 1929 op zijn verzoek emeritus werd, met toelating om zijn onderwijs tot het einde van het academisch jaar voort te zetten, viel nog slechts één cursus onder zijn bevoegdheid:

cursus 4: „Etude approfondie de questions de psychologie, de logique ou de morale”, partim psychologie (faculteit Letteren en Wijsbegeerte, doctoraat (9), sectie wijsbegeerte). Naast deze franstalige cursus bestond een overeenkomstige vlaamstalige, waarvan het partim psychologie bij K. B. van 7 oktober 1925 en 19 november 1927 achtereenvolgens toevertrouwd was aan M. Hamelinck en J. F. Fransen. Bij het emeritaat van Van Biervliet werd geen opvolger meer benoemd voor dit franstalig partim. Het tweetalig regime liep inderdaad ten einde en de twee titularissen van de overige franstalige partims, G. Colle en E. De Bruyne, verzorgden voortaan samen het geheel van de cursus.

De nieuwe cursussen in de psychologie, die intussen opgericht werden in de faculteit van Letteren en Wijsbegeerte (10) en het Hoger Instituut voor Opvoedkunde kwamen eveneens onder de bevoegdheid van J. F. Fransen.

J. J. Van Biervliet was secretaris van de Academieraad voor het jaar 1920-21 ingevolge een K. B. van 31 juli 1920. In de loop van zijn 39 jaar lange academische loopbaan waren hem trouwens ook andere belangrijke onderscheidingen ten deel gevallen: in haar zittingen van 8 en 10 mei 1905 kende de „Classe des Lettres et des Sciences morales et politiques” van de „Académie Royale des Sciences, des Lettres et des Beaux Arts de Belgique” hem de prijs De Keyn toe voor zijn boek „Esquisse d'une éducation de la mémoire” en op 2 en 4 mei 1910 verkoos zij hem tot corresponderend lid. Bij K. B. van 6 mei 1919 werd de stemming van 5 mei bekrachtigd, waarbij de „Classe des Lettres et des Sciences morales et politiques” van dezelfde Academie J. J. Van Biervliet tot werkend lid verkoos.

Bij K. B. van 7 november 1903 werd hij ridder in de Leopoldsorde; bij K. B. van 31 december 1913 verwierf hij het burgerlijke ereteken, medaille 1^e klas

(9) Dus licentiaat nieuw stelsel (wet 21 mei 1929).

(10) De wet van 21.5.1929 richtte het keuzevak „Proefondervindelijke zielkunde” op in de sectie wijsbegeerte.

voor 25 jaar dienst; bij K. B. van 9 augustus 1919 werd hij met terugwerkende kracht tot 7 november 1915 tot officier in de Leopoldsorde gepromoveerd en bij K. B. van 7 april 1921 tot commandeur in de Kroonorde. In 1923 verwierf hij het burgerlijk ereteken, kruis 1^e klas voor 35 jaar dienst. Bij K. B. van 27 november 1927, 8 april 1930 en 15 november 1934 werd hij achtereenvolgens benoemd tot commandeur in de Leopoldsorde, grootofficier in de orde van Leopold II en grootofficier in de Kroonorde.

Van meet af aan ijverde J. J. Van Biervliet voor de oprichting van een laboratorium voor experimentele psychologie. Door zijn dubbele, wijsgerige en natuurwetenschappelijke, vorming was hij uitstekend voorbereid om een rol te spelen in de ontwikkeling van deze ontluikende discipline. Over alle principiële verschilpunten heen werd trouwens alom behoefte gevoeld de traditionele wijsgerige psychologie zoveel mogelijk experimenteel en fysiologisch te funderen. Begrijpelijkerwijze ging dit gepaard met grote meningsverschillen. Uiteindelijk zou zulks aanleiding geven tot uiteenlopende psychologische scholen, waarvan zowel de werkwijzen als de principiële stellingen sterk divergeerden. Naast de klassieke wijsgerige zielkundigen verscheen aldus een generatie van psychologen, die hoopten ééns alles experimenteel en fysiologisch te kunnen verklaren en beheersen. Ook een andere tendens trad echter naar voren: men achtte een vernieuwing van de psychologie noodzakelijk, doch wilde vermijden dat zulks aanleiding zou geven tot een zuiver materialistische richting. Hieruit sproot de poging voort om de fysiologische en experimentele psychologie te verwerken in de klassieke wijsgerige psychologie, dus praktisch in een spiritualistische context. Aan dit laatste streven dankte Van Biervliet een goed deel van de steun, die hij genoot bij de opbouw van zijn laboratorium. (Dit belette niet dat de stellingen die hij verkondigde — na de affirmatie van spiritualistische principes — vrij drastisch de richting van de louter experimenteel-fysiologische psychologie opgingen). Bij zijn benoeming aan de Rijksuniversiteit te Gent wist hij niet alleen onmiddellijk in het kader van de toenmalige gebouwenpolitiek van de regering lokalen en kredieten ter beschikking te krijgen voor zijn nieuw laboratorium, maar bovendien maakte een studiebeurs van het departement het hem mogelijk, kennis te maken met het eerste laboratorium voor experimentele psychologie, door Wundt in 1879 te Leipzig gesticht. Gedurende zijn verblijf aan dit Instituut kon hij door tussenkomst van de beheerder van de universiteit toelating krijgen om vooruit te lopen op de goedkeuring van het budget door het parlement en om reeds ter plaatse de basis-uitrusting te bestellen voor zijn dienst. Het laboratorium voor experimentele psychologie van de Rijksuniversiteit te Gent bezit dan ook de typische apparatuur van Wundts eerste laboratorium. Het gevolg was, dat het laboratorium voor experimentele psychologie te Gent een werkelijkheid werd vanaf het academisch jaar 1890-91. Dit is opvallend wanneer men bedenkt dat Van Biervliet eerst in April 1890 benoemd werd en pas in oktober met de psychologie belast werd. De Gentse universiteit was aldus de eerste in België en één der eerste in Europa om een dergelijk laborato-

rium te bezitten. Vanaf 1892 werd bovendien een wetenschappelijk medewerker aan deze dienst verbonden.

Ongetwijfeld stond ook bij Van Biervliet een uitgesproken spiritualistische wereldbeschouwing voorop. Hij was echter van oordeel dat de psychologie geen wijsgerige, doch praktische problemen te onderzoeken had en op dit laatste gebied nam hij een uitgesproken experimenteel en fysiologisch standpunt in, principieel los van elke vraag naar de filosofische essentie. Ongetwijfeld was de natuur-wetenschappelijke tendens — zeker op dat ogenblik — nog niet bij machte de psychologie volledig te funderen. Ook in de overzichten die J. J. Van Biervliet publiceerde kwam derhalve niet zelden — zij het onbewust — de logische denker, de filosoof aan het woord, naast de experimentalist. De experimenten waren eigenlijk belangrijke, doch eerder geïsoleerde onderzoeksprocédés, ingepast in een veeleer filosofische context, waarvan men zich niet bewust was.

Op het gebied van het proefondervindelijk werk zelf waren het begrijpelijkerwijze niet de diepere, complexe — zij het praktische — problemen van de totale persoonlijkheid, die het eerst aan de beurt kwamen, doch wel de waarneming, de aandacht en vooral het geheugen. Op dit gebied publiceerde Van Biervliet uitstekende overzichten van de reeds uitgevoerde onderzoekingen, naast persoonlijke bijdragen, waarin de pedagogische oriëntering opvallend was. Deze opvoedkundige inslag zou trouwens een kenmerk worden van de ontluikende psychologie, en dit niet het minst in België, waar de pedagogische beweging van Schuyten voor een poos internationale afmetingen zou aannemen en waarbij Van Biervliet niet aan de dijk bleef staan. Op verzoek van openbare besturen hield hij ook lessenreeksen voor de inspecteurs, de schooldirecteurs enz. Het waren deze voordrachten, die aanleiding gaven tot de publicatie van de „*Premiers éléments de pédagogie expérimentale*”, waarin vooral, naast de onderzoeksmethodes zelf, psycho-fysiologische kwesties, zoals de werking van zenuwstelsel en zintuigen, benevens aandacht, vermoeienis en geheugen behandeld werden. De moderne lezer moet rekening houden met de tijdsomstandigheden, wanneer hij vaststelt dat Van Biervliet in de menselijke persoonlijkheid allerlei disposities en onder-disposities omlijnt zonder volledig experimenteel bewijs en wanneer blijkt dat daarenboven voor elk van deze dispositie-vormen „tests” of pedagogische trainingsprocédés vooropgesteld worden zonder dat het probleem van hun externe validiteit rijst.

De invloed van Wundt bleef intussen duidelijk, ook al is het werk van Van Biervliet soms minder tot een systematisch en sluitend systeem uitgebouwd. Ook het parallellisme met Ebbinghaus, Meumann e. a. mag niet uit het oog verloren worden, niettegenstaande onloochenbare divergenties.

In 1905 te Luik op het „1er Congrès International d'Education et de Protection de l'Enfance dans la Famille” en in 1909 te Parijs bij de vorming van een internationaal comité voor pedagogische psychologie fungeerde J. J. Van Biervliet naast A. Binet als ondervoorzitter. Behalve zijn bijdragen in pedagogische tijdschriften publiceerde Van Biervliet ook in de „*Revue psychologique*” regelmatig naast Schuyten en Ioteyko; anderzijds was hij medewerker aan de „*Revue des*

Questions Scientifiques", gepubliceerd door de „Société Scientifique de Bruxelles", die de overkoepeling van de moderne wetenschap door de christelijke levensvisie nastreefde.

Het werk van Binet over de intelligentietest en de eigenlijke testtechniek brak door op het ogenblik dat Van Biervliet reeds zijn hoogtepunt bereikt had, zodat hij het wel waardeerde, maar het geen vooraanstaande rol liet spelen in zijn oeuvre. In zijn laatste periode koesterde hij echter wel een warme belangstelling voor de praktische problemen van de beroepsoriëntering, die intussen in ons land op het voorplan gebracht werden door Christiaens en het Office Intercommunal d'Orientation Professionnelle.

De invloed van Van Biervliet als voorman van de doorbrekende experimentele en fysiologische psychologie is ongetwijfeld zeer groot geweest. Dit blijkt o. a. uit de faam van zijn talrijke werken, die tot ver over onze grenzen in het begin van de 20^e eeuw als een status questionis golden van de moderne psychologie. Niet alleen de grote Franse uitgevers publiceerden zijn oeuvre, doch Spaanse en Roemeense firma's bezorgden vertalingen. Zelfs de meest vooraanstaande auteurs van dat ogenblik verwezen trouwens naar zijn werk.

De vlugge evolutie van de wetenschappelijke psychologie, de pijnlijke onderbreking wegens de eerste wereldoorlog, daarna de verandering in het taalregime aan de Rijksuniversiteit en de beroeringen die daarmee gepaard gingen, de geleidelijke ontlasting van zijn functies en zijn veeleer eenzame persoonlijkheid hadden voor gevolg dat Van Biervliet ongelukkiglijk geen school maakte. M. Hamelinck, de latere hoogleraar in de psychiatrie, was zijn voornaamste leerling en medewerker.

W. DE COSTER.

PUBLIKATIES VAN VAN BIERVLIET

A. BOEKEN EN BROCHURES

Etudes de Psychologie I, La Sensation. Tongres, Theelen, 1889, VIII, 162 pp., 12°.

Etudes de Psychologie II, Le Mouvement. Tongres, Theelen, 1889, 84 pp., 12°.

La Mémoire. In: Recueil des Travaux publiés par la Faculté de Philosophie et Lettres de l'Université de Gand, fasc. 8. Gand, Engelcke et Paris, Alcan, 1893, 40 pp., 8°.

La Nouvelle Psychologie. Gand, Siffer, 1894, 43 pp., 12°.

Eléments de Psychologie Humaine. Cours professé à l'Université de Gand. Gand, Siffer et Paris, Alcan, 1895, 317 pp., 8°, geill.

Etudes de Psychologie. L'Homme Droit et l'Homme Gauche. — Illusions Visuelles. — Illusions de Poids. — Circulation et Cérébration. Gand, Siffer et Paris, Alcan, 1901, 201 pp., 8°.

La Mémoire. Bibliothèque Intern. de la psychologie expérimentale normale et pathologique, vol. XIX. Paris, Doin, 1902, 352 pp. (Spaanse vertaling door Martin Navarro, La Memoria. Madrid, Jorro, 1904/1905, 404 pp., 12°).

Causeries Psychologiques. L'Envers de la Joie et de la Tristesse. — *Le Problème de la Mémoire.* — *Formes de passage.* Gand, Siffer et Paris, Alcan, s.d. (1902), 1911°, 165 pp., 12°.

Esquisse d'une Education de la Mémoire. Gand, Siffer, Paris, Alcan, Bruxelles Lebègue, s.d. (1904),

126 pp., 12° (Nederlandse vertaling door W. DE VREESE, *Handleiding voor het aankweken van het geheugen*. Gent, Siffer en Den Haag, Nijhoff, 1906, X — 127 pp.).

Causeries Psychologiques (2ème série). *L'Evolution de la Psychologie au XIXième Siècle. — Le Sixième Sens. — L'Education de la Mémoire à l'Ecole. — La Mesure de l'Intelligence*. Gand, Siffer et Paris, Alcan, 1906, 165 pp., 12°.

La Psychologie Quantitative. Gand, Siffer et Paris, Alcan, 1907, 219 pp., 8°.

Esquisse d'une Education de l'Attention. Gand, Siffer et Paris, Alcan, 1912, 137 pp., 12°.

Premiers Eléments de Pédagogie Expérimentale (à l'Usage des Ecoles Normales). I *Les Bases*. Gand, Vanderpoorten et Paris, Alcan, 1911, XII + 335 pp., 8°.

II. *Les Applications*. Gand, Vanderpoorten et Paris, Alcan, 1912, 388 pp. (Roemeense vertaling door MARINESCU, Boucares, Steinberg, 1923, 8°).

Les Principales Applications de la Pédagogie Expérimentale (à l'Usage des Institutrices et des Instituteurs). Gand, Vanderpoorten, 1913, 180 pp., 8°. (Spaanse vertaling: Madrid, Reus, 1919; Roemeense vertaling: Boucares, 1928).

La Part de l'Imagination. Essai Philosophique (Bibliothèque de Philosophie Contemporaine). Paris, Alcan, 1937, VI + 202 pp., 8°.

B. ARTIKELS

La Psychologie Expérimentale. L'Institut de M. Wundt à Leipzig. In: *Revue de l'Instruction Publique en Belgique*, XXXV, 1892, 3, pp. 177-192, ook als brochure: Gand, Vander Haeghen, 1892, 14 pp., 8°.

La Paramnésie ou fausse mémoire. In : *Observations et Documents sur les Paramnésies*, *Revue Philosophique de la France et de l'Etranger*, XXXVIII, 1894, n° 7, juillet, pp. 47-49.

Ueber den Einfluss der Geschwindigkeit des Pulses auf die Zeitdauer der Reactionszeit bei Schalleindrücken. In: *Philosophische Studien*, X, 1894, 1. Heft, pp. 160-167.

Ueber den Einfluss der Geschwindigkeit des Pulses auf die Zeitdauer der Reactionszeit bei Licht- und Tasteindrücken. In : *Philosophische Studien*, XI, 1. Heft, 1895, pp. 125-134.

La Mesure des Illusions de Poids. In : *L'Année Psychologique*, II, 1895, pp. 79-86.

Nouvelles Mesures des Illusions Visuelles chez les Adultes et les Enfants. In : *Revue Philosophique de la France et de l'Etranger*, XLI, 1896, n° 2, février, pp. 169-181. Samenvatting in: *Revue d'Ophthalmologie*, Paris.

Images Sensitives et Images Motrices. In: *Revue Philosophique de la France et de l'Etranger*, XLIV, 1897, n° 8, août, pp. 113-128.

L'Asymétrie Sensorielle. In: *Bulletin de l'Académie Royale de Belgique*, 3e série, tome XXXIV, 1897, n° 8, août, pp. 326-366.

Les Formes de Passage en Psychologie. In: *Revue des Questions Scientifiques*, XLIII, 1898, avril, pp. 407-438. Ook afzonderlijke brochure, Louvain, Polleunis et Canterick, 1898.

L'Electro-percuteur de Van Biervliet. In: *L'Année Psychologique*, V, 1898, pp. 397 en 398.

L'Homme Droit et l'Homme Gauche. In: *Revue Philosophique de la France et de l'Etranger*, XLVII, 1899, n° 2, 3 en 4, février, mars, avril, pp. 113-143, 276-296 en 371-389.

L'Envers de la Joie et de la Tristesse. In: *Revue des Questions Scientifiques*, XLVI, (deuxième série, XVI), 1899, juillet, pp. 61-82.

Le Problème de la Mémoire en Psychologie Expérimentale. In: *Revue des Questions Scientifiques*, XLVIII, 1900 (deuxième série XVIII), octobre, pp. 454-487.

A propos du Travail de M. Laureys: Comment l'Oeil et la Main nous renseignent différemment sur le Volume des Corps. In: *L'Année Psychologique*, VII, 1900, pp. 275-277.

L'Evolution de la Psychologie au XIXe Siècle. In: *Revue des Questions Scientifiques*, L, 1901, juillet, 2e série 107-129.

Nouvelle Contribution à l'Etude de l'Asymétrie Sensorielle. In: *Bulletin de l'Académie Royale de Belgique*, classe des sciences, XXXVIII, 1901, n° 12, décembre, pp. 679-694.

La Mémoire Motrice. In: *Revue de Philosophie*, Paris, 2e jg, n° 1, 1901, pp. 7-27.

- L'Homme Droit et l'Homme Gauche. Les Ambidextres.* In: Revue Philosophique de la France et de l'Etranger, LII, 1901, n° 10, octobre, pp. 409-427.
- L'Education de la Mémoire à l'Ecole.* In : Revue Philosophique de la France et de l'Etranger, Paris, LVII, juin, 1904, n° 6, pp. 569-586.
- La Mesure de l'Intelligence.* In : Journal de Psychologie Normale et Pathologique, Paris, I, 1904, mai-juin, pp. 225-235.
- Le Sixième Sens.* In: Revue des Questions Scientifiques, LVII, 1905 (troisième série VII), avril, pp. 384-409.
- Surmenage et Contrainte.* In: Rapports du Ier Congrès International d'Education et de Protection de l'Enfance dans la Famille (Liège, septembre 1905). Gand, Hoste, 1905, pp. 45-49.
- Le Toucher et le Sens Musculaire.* In: L'Année Psychologique, XIII, 1907, pp. 114-121.
- La Psychologie Quantitative.* In: Revue Philosophique de la France et de l'Etranger, LXIII, 1907, n° 1, janvier, pp. 1-32, n° 2, février, pp. 140-175.
- La Psychologie Quantitative (2ème étude). La Psychophysologie.* In: Revue Philosophique de la France et de l'Etranger, LXIII, 1907, n° 6, juin, pp. 561-592.
- La Psychologie Quantitative (3ème étude). Psychologie Expérimentale.* In: Revue Philosophique de la France et de l'Etranger, LXIV, 1907, n° 12, décembre, pp. 561-587; LXV, 1908, n° 1, janvier pp. 48-70.
- Après les Anormaux les Surnormaux.* In: La Revue Psychologique, I, 1908, n° 3, sept., pp. 129-132. Voordracht gehouden bij de Eerste Algemene Vergadering van het Nationaal Belgisch Instituut voor Paedologie te Brussel, op 14.11.1909. In: Les Annales Pédologiques, I, 1909-1910, 1e fasc., octobre, pp. 43 en 44.
- La Psychologie Expérimentale. Son Evolution.* In: Les Annales Pédologiques, I, 1910, 1e fasc., octobre, pp. 16-33.
- La Psychologie Expérimentale. Ses Méthodes.* In: Les Annales Pédologiques, I, 1910, 2e fasc., janvier, pp. 22-37.
- La Psychologie Expérimentale. Ses Résultats.* In: Les Annales Pédologiques, I, 1910, 3e fasc., avril, pp. 7-13.
- Vers la Psychologie Expérimentale.* In: Revue des Questions Scientifiques, LXVII, 1910, (troisième série XVII), janvier, pp. 160-188.
- Sur l'Education de la Vision et l'Education par la Vision.* In: Les Annales Pédologiques, I, 1910, 3e fasc., avril, pp. 21-34.
- Le Sixième Sens.* In: Les Annales Pédologiques, I, 1910, 4e fasc. juillet, pp. 19-31.
- Esquisse d'une Education de l'Attention.* In: Revue des Questions Scientifiques, LXX, 1911, (troisième série XX), juillet-octobre, pp. 151-199, 408-438.
- L'Education de l'Imagination.* In: Revue des Questions Scientifiques, LXXI 1912, (troisième série XXI), avril, pp. 540-576.
- La Lutte contre le Surmenage et la Fatigue Intellectuelle.* In: Revue des Questions Scientifiques, LXXII, 1912, (troisième série XXII), octobre, pp. 412-446.
- Pour Avancer.* In: Bulletin de l'Office Intercommunal d'Orientation Professionnelle, 3e Jg, 1923, n° 12, pp. 1-4.
- A propos des Innombrables Variétés d'Imagination.* In: Bulletin de la Classe des Lettres et des Sciences morales et politiques de l'Académie Royale de Belgique, 1924, X, 5e série, pp. 184-192.
- Premier Essai de Mensuration des Aptitudes Spéciales chez une Catégorie Déterminée d'Apprentis Ouvriers.* In: Bulletin de l'Office Intercommunal d'Orientation Professionnelle, 5e Jg, 1925, n° 19, pp. 1-5.
- Nouvel Essai de Mensuration des Aptitudes Spéciales chez une Catégorie Déterminée d'Apprentis Ouvriers.* In: Bulletin de l'Office Intercommunal d'Orientation Professionnelle, 6e Jg, 1926, n° 23, pp. 1-14.
- Rapport sur nos Recherches à l'Office Intercommunal d'Orientation Professionnelle.* In: Bulletin de l'Office Intercommunal d'Orientation Professionnelle, 8e jg, 1928, n° 31, pp. 1-16.
- Rapport sur nos Recherches à l'Office Intercommunal d'Orientation Professionnelle.* In: Bulletin de l'Office Intercommunal d'Orientation Professionnelle, 9e Jg, 1929, n° 34, pp. 12-16.

Recherches des Aptitudes à la Profession de Modiste. In: Bulletin de l'Office Intercommunal d'Orientation Professionnelle, 10e Jg, 1930, n° 37, pp. 1-5.

Rapport sur nos Recherches à l'Office Intercommunal d'Orientation Professionnelle. In: Bulletin de l'Office Intercommunal d'Orientation Professionnelle, 11e Jg, 1931, n° 42, pp. 1-4.

Recherches sur les Aptitudes à la Profession de Couturière. In: Bulletin de l'Office Intercommunal d'Orientation Professionnelle, 12e Jg, 1932, n° 46, pp. 4-6.